

Електронна бібліотека
видань історичного факультету
Харківського університету

Куделко С. М. Ключові слова: українська історіографія, національне відродження, друга половина XVIII — середина XIX ст. (Рецензія на монографію В. В Кравченка) // Проблеми історії та методології історичної науки. Харківський історіографічний збірник. – Харків: Бізнес Ін форм, 1998. – Вип. 3. – С. 232 – 233.

При використанні матеріалів статті обов'язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов'язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов'язковим є посилання на сайт історичного факультету.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61077, Харків, пл. Свободи, 4,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна,
історичний факультет. **E-mail:** istfac@univer.kharkov.ua

©Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; історичний факультет

©Автор статті

©Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництво

©Ідея та створення електронної бібліотеки – А. М. Домановський

С. М. КУДЕЛКО

**КЛЮЧОВІ СЛОВА: УКРАЇНЬСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ,
НАЦІОНАЛЬНЕ ВІДРОДЖЕННЯ,
ДРУГА ПОЛОВИНА XVIII — СЕРЕДИНА XIX ст.
(РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ В. В. КРАВЧЕНКА*)**

Про українське національне Відродження в останні роки висловлено багато думок, але навряд чи ми можемо стверджувати, що проблема наближається до свого певного висловлення. Навпаки, іноді здається, що ми віддаляємося від її розуміння, блукаємо по зачарованому колі. Пам'ятаємо, що Г. Лейбниць слушно зауважив про те, що той не відповідає на питання, хто підіймає нове питання. А все ж. Що таке «Відродження», які саме риси у національного Відродження (й конкретно українського національного Відродження), навіть, як треба писати «Відродження» -- з великої чи з малої літери? Чи збігається даний процес з аналогічними у сусідей, і перш за все споріднених народів: молдован і словаків, угорців і білорусів, румунів і болгар? Коли і як починається період відродження? А що було далі, у другій половині XIX століття? «З середини 80-х років почався новий етап у розвитку культури України. Разом зі стратегією оновлення починається нове відродження духовного життя», — стверджують автори підручника «Теорія та історія світової та вітчизняної літератури» (К., 1993). А відродження початку XX століття, епохи національно-визвольних змагань, 20-ті роки нашого століття? Чи усе це — тільки форма, але ж тоді як вона відноситься до змісту процесу? Чи, може, йдеться про різні етапи одного процесу?

На деякі з поставлених питань дає відповіді цікава монографія харківського історика В. В. Кравченка. На наш розсуд, головне питання, яке стояло перед автором, було слідуючим: що має бути прийнято за системоутворюючий принцип: криза чи відродження, романтизм чи просвітництво або яка інша категорія? Здається, що таке одвічне явище, як відродження, що було у всілякі часи (і завжди буде), надмірно абсолютизується у історіографії стосовно тих чи інших періодів, воно, так само, як і «прогрес», «криза», «розвиток» та т. ін., у тому чи іншому відношенні присутні у будь-якому суспільстві. Питання полягає головним чином у тому, що обрати за системоутворчий чинник?

Складність винесеного у назву книги питання призводить до того, що сам автор мов би вагається, чи то дійсно було Відродження у другій половині XVIII — середині XIX століття? На с. 55 він, наприклад, стверджує: «Протягом другої

* Кравченко В. В. Нариси української історіографії епохи національного Відродження (друга половина XVIII — середина XIX ст.) / Відповідальний редактор П. С. Сохань. — Харків, 1996. — 376 с.

половини XVIII – початку XIX ст. лише закладалися підвалини майбутнього Відродження, формувалися його складові чинники» і т. п.

Монографія В. В. Кравченка привертає до себе увагу ґрунтовністю висновків, багатющою джерельною базою, має, слід підкреслити, неабиякі літературні переваги. Читач знайде в ній багату поживу для роздумів, зіставлень, паралелів, тонких спостережень, оригінальних оцінок, що розсіпані по всьому тексту. Між тим можна зробити й деякі зауваження. Наприклад, уразливою нам здається спроба автора намалювати, як сприймався типовий образ росіянина в українському суспільстві і українця у російському у другій половині XVIII – середині XIX ст. (див. с. 37-38). У першому випадку посилання робиться на чотирьох авторів і вже без усілякого посилання стверджується: «Схожими рисами наділяли росія українські селяни, проживаючи з ними поруч в умовах російсько-українського прикордоння». Це надто важливе і делікатне питання (воно не може бути з'ясоване без спеціальних наукових штудій) має вигляд аподактичного ствердження.

Книга В. В. Кравченка містить багато цінної інформації, а узагальнення автора привертає до себе увагу. Вона, без сумніву, є вдачею наймолодшого у Харкові з докторів-істориків науки і буде ще довго корисна нашій науці.